

УДК 378.036:373.67

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Мирошникова М.С.

Херсонський факультет

Одеського державного університету внутрішніх справ

У статті аналізується сучасний стан формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у процесі професійної підготовки, яка ведеться у вищих закладах освіти системи МВС України. Автор пропонує критерії для визначення рівнів сформованості естетичної культури майбутніх офіцерів поліції, розкриває особливості процесу її формування. Стаття містить матеріали педагогічного експерименту та висновки, до яких прийшов автор у результаті аналізу стану формування естетичної культури курсантів.

Ключові слова: естетична культура, професійна підготовка, офіцер поліції, показники сформованості естетичної культури.

Постановка проблеми. Становлення особистості офіцера поліції передбачає розвиток його гуманітарної й професійної культури. Фундаментом розвитку у майбутнього офіцера системи гуманітарних професійних ставлень, інтелекту, почуттів, волі, здатності діяти творчо у професійній сфері є естетична культура особистості. Питання формування естетичної культури особистості важливі для теорії й практики виховання молоді, яка здобуває освіту. Дослідження сучасного стану формування естетичної культури у майбутніх офіцерів поліції, розробка її теоретичної моделі сприятимуть введенню нових ефективних умов естетичного виховання курсантів у закладах вищої освіти, які готують офіцерський склад поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна система факторів процесу соціалізації особистості (культурно-історична система цінностей суспільства, система потреб особистості, ціннісні репрезентації особистості, її соціальні параметри) розроблена В.В. Москаленком [1]. Філософські та педагогічні основи формування професійної культури студентів у системі юридичної освіти в Україні розроблені у наукових розвідках таких авторів: М. Ануфрієв, С. Сливка, Б. Чупринський та ін. [2, 3, 4]. Теоретичні аспекти проблеми формування естетичної культури особистості досліджували А. Азархін, К. Акоюн, М. Бабков, В. Бутенко, Н. Бутенко, Л. Печко та ін. [5, 6, 7, 8, 9, 10]. Актуальність означеної проблеми проявляється в соціальному, практичному і теоретичному аспектах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій літературі розглядаються питання формування естетичної культури особистості в навчальному процесі вищої школи. Однак, у сучасних наукових розвідках питання формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції недостатньо висвітлено.

Мета статті. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану формування естетичної культури курсантів вищих навчальних закладів освіти системи МВС України, розробка моделі процесу формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у процесі їх професійної підготовки, визначення показників сформованості та умов формування естетичної культури особистості.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволить

нам відкрити взаємозв'язок деяких самостійних компонентів гуманітарної культури офіцера поліції – естетичного, морального і професійного. У цій частині нашого дослідження ми виділяємо естетичний компонент гуманітарної культури офіцера поліції й підкреслюємо його роль у соціалізації майбутнього фахівця. Естетичне формування особистості спрямовано на формування емоційно-чуттєвих сфер психіки, чуттєвих та раціональних механізмів свідомості особистості, її соціальних установок (ідейних, політичних, моральних, естетичних) з наступним переростанням їх у особистісні норми, погляди, ідеали. Об'єктивно й суб'єктивно засвоюючи естетичне в соціально-професійній культурі, майбутній офіцер поліції формує у себе естетичне ставлення до різних явищ і об'єктів, а далі свідомо реалізує його у професійній діяльності. Естетичне світовідчуття він переносить на себе й далі проєктує модель власного «Я» в ідеальних естетико-етичних уявленнях, застосовує цю модель у сфері соціально-професійної діяльності, поведінці, вчинках. Умовно ми уявляємо модель гуманітарної культури офіцера поліції в такій геометричній інтерпретації: гуманітарну культуру особистості зображено у вигляді кулі, в яку послідовно вписані кулі менших об'ємів (естетична, моральна, професійна культура). Професійну культуру майбутнього офіцера поліції ми розмістили у центральній кулі, щоб підкреслити її залежність від сформованості гуманітарної й естетичної культури особистості. Проведений нами аналіз наукової літератури з теми дослідження, дозволяє стверджувати, що естетичне є універсальним засобом формування гуманітарної культури особистості й дозволяє переводити професійну діяльність на продуктивний рівень. До складу базової естетичної культури офіцерів поліції ми відносимо: 1) сформовану естетичну свідомість і самосвідомість офіцера поліції, які активно впливають на професійний світогляд; 2) естетичний досвід, який взаємодіє з гуманістичними елементами соціального досвіду офіцера поліції; 3) усвідомлену модель естетичної культури офіцера поліції; 4) культуру естетичного світосприйняття, поведінки, естетичного спілкування офіцера поліції; 6) установки офіцера поліції на естетичну професійну діяльність й виявлення естетичної культури в житті. Елементи естетичної куль-

тури офіцера поліції в цій моделі взаємодіють з елементами етично – професійної культури.

У власному дослідженні ми розробили показники сформованості естетичної культури майбутніх офіцерів поліції, до яких віднесли: 1) показники, які відповідають емпіричному рівню сформованості естетичної культури майбутнього офіцера поліції: початкове формування естетичної культури за рахунок розвитку естетичних інтересів і вподобань без співвіднесення майбутньої професійної культури з естетичною та етичною культурою особистості; несистемні уявлення майбутнього офіцера поліції про естетичне й відповідне професійним цілям; відсутність усвідомлення особистістю взаємозв'язку естетичної сфери з етичною та професійною; сформованість ідеальних уявлень про людину, її діяльність на побутовому рівні; незначний інтерес до сфери мистецтва та естетики; відсутність установок на реалізацію естетичної спрямованості у професійній діяльності й поведінці; 2) показники, які відповідають початковому рівню сформованості естетичної культури офіцера поліції: наявність у світоглядній підсистемі гуманітарної культури майбутнього офіцера поліції елементарного естетичного сприйняття, естетичних емоцій, почуттів; початок формування естетичних норм, поглядів, установок особистості; несистемні естетичні вподобання, орієнтації, інтереси у гуманітарній професійній сфері; початкове формування естетичних елементів професійної культури (сприйняття, емоцій, почуттів), які особистість реалізує у гуманітарній та естетичній діяльності, спілкуванні, поведінці майбутнього офіцера поліції на базовому рівні; недостатньо розвинута раціональна підсистема естетичної свідомості особистості гальмує формування гуманітарної естетичної спрямованості й якостей професійної діяльності офіцера поліції; низький рівень сформованості операційних якостей естетичної культури; середній інтерес до сфери естетичного й до мистецтва; слабка самооцінка естетичної культури майбутнього офіцера поліції; елементарні уявлення майбутнього офіцера поліції про модель естетичної культури особистості та необхідність її формування; 3) показники, які відповідають базовому рівню сформованості естетичної культури майбутнього офіцера поліції: сформованість на середньому рівні підсистем естетичної, етичної та професійної культури; задовільний рівень сформованості естетичних самооцінок; наявність базового рівня сформованості естетичної культури; усвідомлення моделі естетичної культури офіцера поліції як ідеального образу; наявність установок на естетичне пізнання, оцінювання, діяльність; продовження формування операційних структур естетичної культури та якостей гуманітарної професійної діяльності, які ще є невисокими; нормативна сформованість основних показників естетичної культури майбутнього офіцера поліції; 4) показники, які визначають активно – творчий рівень сформованості естетичної культури майбутнього офіцера поліції: усі компоненти естетичної культури особистості сформовані на високому рівні й відповідають моделі естетичної культури майбутнього офіцера поліції, яка виявляється у практичній діяльності, спілкуванні, поведінці на активному творчому

рівні; висока самооцінка рівня особистої естетичної культури; висока спрямованість на естетичне вдосконалення суб'єктів та об'єктів професійної діяльності; активне виявлення естетичного характеру професійної поведінки й діяльності; перехід професійної діяльності на рівень творчості.

Нами був проведений експеримент, у якому вивчалися реальні умови формування естетичної культури курсантів вищих закладів МВС України. У більшості вищих закладів освіти, які готують майбутніх офіцерів поліції робота з естетичного виховання на сьогодні залишається фрагментарною, ведеться розрізнено окремими колективами або викладачами. На цей час не існує єдиної програми формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції, не передбачено вивчення початкового рівня естетичної культури першокурсників, умов його підвищення у процесі професійної підготовки, а також не ведеться дослідження якості сформованості естетичної культури випускників вищих навчальних закладів. У результаті цього майбутні офіцери поліції не мають необхідного рівня естетичної культури, що негативно відображається на їх загальній та професійній культурі.

Ми провели емпіричне вивчення процесу формування естетичної культури курсантів у 2016–2017 рр. на базі Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ. При проведенні формуючого експерименту ми орієнтувались на висунуту нами наукову гіпотезу. Компоненти естетичної культури майбутніх офіцерів формувалися через розвиток естетичних почуттів, поглядів, орієнтацій, мотивів, установок, самооцінок, які складають підсистему естетичного світогляду. Ми вводили додаткові педагогічні умови, які дозволяли залучати особистість до естетичної сфери, до мистецтва, стимулювали формування у майбутніх офіцерів поліції готовності до естетичного спілкування.

План нашого експерименту містив завдання аналізу й організацію дослідження процесу естетичного виховання курсантів 2 курсу спеціальності «Правоохоронна діяльність» на заняттях гуртка «Професійна естетика майбутнього офіцера поліції». Заняття гуртка проводились з метою дослідження показників й підвищення рівня естетичної культури курсантів, доведення можливостей реалізувати процес формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції у період їх професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Формуючий експеримент мав обмеження у часі, тому ми не мали можливості дослідити у повній мірі формування такого феномену, яким є естетична культура майбутнього офіцера поліції, й ставили завдання визначити педагогічні умови для формування естетичної культурності курсантів. Естетична культурність майбутнього офіцера поліції – це ступінь сформованості естетичної культури особистості на певному етапі її естетичного розвитку. Вона є більш вузьким феноменом, ніж особистісна естетична культура офіцера поліції, бо остання має складну структуру естетичної свідомості, діяльності, естетичних якостей, сформованих на необхідному й достатньому рівні, для творчої самореалізації людини у житті й професійній сфері. Ми ставили педагогічну задачу – формува-

ти у майбутніх офіцерів поліції емоційно – чуттєву й раціональну підсистему естетичної свідомості, щоб розвивати, закріплювати й підвищувати їх культурні установки, інтерес до мистецтва, естетичну спрямованість, операційні якості професійної й естетичної культури.

Методика занять гуртка «Професійна естетика майбутнього офіцера поліції» передбачала застосування серії вправ на формування окремих якостей естетичної культури, на усвідомлення моделі естетичної культури офіцера поліції, на засвоєння й застосування у навчально-професійній діяльності естетичної культури. Естетична культура курсантів формувалась у взаємозв'язку із розвитком гуманних установок й етичної культури особистості. На заняттях постійно застосовувались емоційно-стимулюючі форми роботи, зокрема, моделювання естетико-моральних ситуацій професійної діяльності офіцера поліції, навчальні ігри з використанням музичних й літературних творів, живопису, фотомистецтва, робота у мікрогрупах по моделюванню естетико-морального спілкування.

Враховуючи специфіку спеціальності працівників поліції, ми допомагали майбутнім офіцерам поліції формувати професійну культуру на базі розвитку естетико-психологічного сприйняття та розуміння людини, її емоційного стану й поведінки. Ми спостерігали як курсанти виявляли різний рівень естетичного, психологічного, морального сприйняття іншої людини за її портретом або фотографією. Зокрема, курсантам демонструвались найкращі твори відомих сучасних фотохудожників, що стали переможцями конкурсу World Press Photo 2017. Фотографія турецького поліцейського Мевлута Мерт Алтінтаса з пістолетом у руці, зроблена Бурханом Озбіліджі через кілька секунд після вбивства посла (2016); знімок Деніела Берехулака затриманих у поліцейській дільниці в Манлі «Нас вбивають як тварин» (2016); фотографія Локана Ван дер Стокта, на якій зображена сцена обшуку іракськими силами безпеки в Мосулі (2016); фотографія надання допомоги потерпілому від сльозогінного газу під час акції протесту у штаті Північна Дакота (фотограф Ембер Брекен, 2016); знімок посмішки бігуна-переможця на олімпійських іграх в Ріо в 2016 році (фотограф Олівер Пфаффбаха, 2016); портрети затриманих в Мозамбіку браконьєрів, які черають оформлення до в'язниці (фотограф Брент Стіртон, 2016) – ці та інші фотографії курсанти обрали для обговорення на занятті гуртка. При обговоренні емоцій і настрою людей курсанти на перший план висували психолого-моральні стани, визначали свої естетичні враження від фотографій, висловлювали власні естетичні почуття. Ми фіксували висловлення курсантів, розподіляли їх на групи: 1) з формальними естетико-моральними реакціями на твори (слабкий рівень сформованості емоційно-естетичної культурності); 2) з визначенням емоційно-чуттєвих переживань стану людини,

але з відсутністю естетичного й психолого-професійного розуміння змісту портрету й сцени у цілому (середній рівень емоційно-естетичної культурності); 3) з глибокою емоційно-естетичною реакцією на фотографічний образ-характер й здатністю розуміти з естетичного, морального й професійного боку зміст образу-характеру (достатній, високий рівень естетичної культурності особистості). Біля 12% курсантів експериментальної групи відносились до підгрупи з достатньо високою естетичною культурною.

Ми враховували фактичні матеріали, які було отримано при опитуванні курсантів щодо естетичних вподобань, інтересу до мистецтва, захоплення у художній сфері, художніх навичках курсантів. Це допомагало нам створювати мікрогрупи для проведення вправ. На заняттях гуртка курсанти знайомились з моделлю естетичної культури, виконували вправи на формування естетичних установок і якостей професійної діяльності, механізмів самооцінки естетичної культури.

Наше дослідження було спрямоване на виявлення умов, за яких розроблена нами модель буде сприяти формуванню естетичної культури майбутніх офіцерів поліції. У результаті дослідження визначено педагогічні умови, які сприяють успішному формуванню естетичної культури майбутніх офіцерів поліції: 1) професійна підготовка повинна враховувати соціальні й культурні зміни в суспільстві, сучасні вимоги до формування естетичної культури офіцерів поліції; 2) розробка й запровадження теоретичної моделі процесу формування естетичної культури майбутніх офіцерів у навчально-виховний процес закладу освіти; 3) запровадження системи занять гуртка «Професійна етика офіцера поліції», які ведуться за авторською програмою та методикою; 4) проведення занять гуртка «Професійна етика офіцера поліції» з урахуванням діагностики рівнів сформованості у курсантів естетичної культури, із залученням курсантів до сфери мистецтва та естетичної культури, з опорою на специфіку професійної підготовки; 5) керівництво самостійною роботою, естетичним самовихованням курсантів й створення додаткових умов формування їх естетичної культури.

Висновки. Якісна професійна підготовка майбутніх офіцерів поліції у системі їх вищої освіти залежить від наявності необхідних умов гуманітарної професійної соціалізації курсантів. Для ефективного формування естетичної культури майбутніх офіцерів поліції потрібно проводити моніторинг сформованості естетичної культури курсантів за відповідними показниками, які відповідають теоретичній моделі естетичної культури офіцера поліції, й при організації професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції враховувати особливості формування їх естетичної культури особистості, внутрішні протиріччя між розвитком окремих компонентів в кожній культурній формі (естетичній, етичній, професійній та ін.), зовнішні протиріччя між відповідними елементами цих форм культури.

Список літератури:

1. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія / В. Москаленко. – К.: Фенікс, 2013. – 540 с.
2. Ануфрієв М. І. Вищий заклад освіти МВС України: науково-практичний посібник / М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш. – Харків: Ун-т внутр. справ, 1999. – 369 с.
3. Сливка С. С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект) / С. С. Сливка. – Львів: Світ, 2000. – 336 с.
4. Чупринський Б. О. Формування професійної культури майбутніх юристів: Філософсько-правове дослідження: дис. ... канд. юридич. наук. – 12.00.12 / Чупринський Борис Олександрович. Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2009. – 180 с.
5. Азархин А. Мироззрение и эстетическое развитие личности / А. Азархин; АН УССР. Ин-т философии; отв. ред. В. Михалев. – К.: Наук. думка, 1990. – 192 с.
6. Аюбян К. З. Формально-структурные основания эстетической культуры // Эстетическая культура: Сб. науч. трудов / Отв. ред. И. А. Конинов. – М.: ИФРАН, 1996. – С. 108–141.
7. Бабков М. І. Формування естетичної культури у студентів юридичних вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / М. І. Бабков. – Луганськ, 2010. – 20 с.
8. Бутенко В. Г. Використання мистецтва в системі громадянського виховання молоді / В. Г. Бутенко // Зміст громадянської освіти і виховання: історія, реалії, перспективи. – Херсон: РІШПО, 2006.
9. Бутенко Н. І. Естетична освіта як умова духовного формування студентської молоді / Н. І. Бутенко // Зб. наук. пр. Пед. науки. – Херсон: ХДПУ, 1998. – Вип. 2. – С. 198–200.
10. Печко Л. П. Культура человека и ее становление в филогенезе и онтогенезе // Педагогическое образование. – 2009. – № 2. – С. 62–72.

Мирошникова М.С.Херсонский факультет
Одесского государственного университета внутренних дел

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ПОЛИЦИИ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация

В статье анализируется современное состояние формирования эстетической культуры будущих офицеров полиции в процессе профессиональной подготовки, которая ведется в высших заведениях образования системы МВД Украины. Автор предлагает критерии для определения уровней сформированности эстетической культуры будущих офицеров полиции, раскрывает особенности процесса ее формирования. Статья содержит материалы педагогического эксперимента и выводы, к которым пришел автор в результате анализа состояния формирования эстетической культуры.

Ключевые слова: эстетическая культура, профессиональная подготовка, офицер полиции, показатели сформированности эстетической культуры.

Myroshnykova M.S. Kherson Faculty
of the Odessky State University of Internal Affairs

THE CURRENT STATE OF FORMATION OF THE AESTHETIC CULTURE OF FUTURE POLICE OFFICERS IN PROFESSIONAL TRAINING

Summary

The article analyzes the current state of formation of the aesthetic culture of future police officers in the process of professional training, which is conducted in higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The author proposes criteria for determining the levels of formation of aesthetic culture of future police officers, reveals the peculiarities of the process of its formation. The article contains the materials of the experiment and conclusions, to which the author came as a result of the analysis of the formation of the aesthetic culture of the cadets.

Keywords: aesthetic culture, professional training, police officer, indicators of the formation of aesthetic culture.